

Zemljepisje v ljudski šoli.

(Dalje.)

f) Izmed omikovalnih zavodov in društev v Ljubljani so: kmetijska družba (osnovana 1767. leta), historično, filharmonično, muzejalno (z bogatim muzejem gledé prirodni in starin, zlasti rimskih), rokodelsko, učiteljsko in zdravniško društvo. Bogata licealna knjižnica ali biblioteka, ki šteje 36.000 zvezkov, in pa botaniški vert.

Za povzdigo slovenske narodnosti poganjajo se:

a. časništvo s 4 časniki, vsi v Ljubljani: „Novice“ Murnik-ove, „Danica“ Jeran-ova, „Učiteljski tovarš“ Praprotnik-ov, „Triglav“ Graseli-tov.

b. Narodne čitalnice v Ljubljani, Kranji, Loki, Kamniku, Idriji, Bistrici, Ipavi, Metliki, v Novem mestu idr.

c. Telovadno društvo „Južni Sokol“ v Ljubljani zlasti pa

d. „Matica Slovenka“, osnovana 1863. l., a poterjena s cesarjevim sklepom 4. februarja 1864. leta.

g) V cerkvenem oziru je vsa kranjska vojvodina od l. 1830. ena škofija pokneženega ljubljanskega škofa, osnovana leta 1463. Dekanstev ali tehantij je 20 (v Ljubljani, Loki, Kranji, Radolici, Kamniku, Moravčah, Šmarji, Litiji, Trebnem, Kerskem, Novem mestu, Metliki, Kočevji, Ribnici, na Verhniki, v Idriji, Cirknici, Postojni, Bistrici, pa v Ipavi); far bilo je 1866. leta 194 (pa protestanška v Ljubljani), lokalij 81, cerkvá sploh 1329 pa 152 kapelic, svetnih duhovnikov in klerikov 707 (pa 1 protestanski), 7 samostanov (3 frančiškanski, 2 kapucinska in 2 uršulinska), redovnikov 55, nun 93. V Ljubljani je semenišče pa bogoslovski zavod, ki je štel 1869. leta 6 učiteljev pa 82 bogoslovcev; tam je tudi Alojzišče (seminar za gimn. dijake, katerih je bilo 1869. l. 60.)

V Ljubljani je deželna bolnišnica, pa blaznica, otroška bolnica (vstanovljena 1865. leta) in zavod, iz kterega dobivajo pomoč bolni tergovski pomočniki, pa tako imenovana krajcarska družba v pripomoč revnim delavcem.

Oskerbovalnic je v deželi tedaj 16 s 2900 oskerbovanci (1162 bilo je moških in 1740 ženskih) s 14002 gld. stroš-

kov (po 4 gld. 50 kr. na vsako glavo), ubožnic (zavodov in hiš za uboge) 171 s 5677 oskerbovanci in 40792 gld. stroškov (po 7 gld. 11 kraje. na 1 glavo na leto).

Stari in mladi Slovenec.

Pri.

O. Pri adjectivis, positivo vel comparativo, additum minuendi vim habet: priučinū *πρόσπεινος* famelicus, pribledū subpallidus itd.

S. Pribel semialbus, prisladek subdulcis, pričern, priprost, priprūvī *πρόχειρος* qui est in promptu; priprūvinū - nī anterior, proximus, uti videtur; vjema se po svoje s po a) cum positivo: pobogatū, podobrū jesi otī mene, pohraberū, poludī stultior, pomelikū mollior, povelik, pogizdav, pohiter, pojunak ot mene; poskoro, podobrē, pogolēmi, ponaprēdi, poblizki ganz nahe; b) cum comparativo: polepša, povyše, podalje, pobolīše, poniže itd.

Pribaska — prigovorū.

S. Jeli iz bajati, basen pribaska proverbium? Prav vseč mi je za pregovor, prislovica.

O. Prigovorū hortatio, consilium, vituperatio.

S. Nsl. pravite naevus t. j. napaka. Za pregovor jaz nikakor ne morem pisati prigovor, kakor silijo nekteri, ker prigovoriti, prigovarjati je „zusprechen“ v dobrem pa v slabem smislu, kar kaže tudi stsl. beseda; prēgovoriti stsl. persuadere. Časih mi služi stsl. prē — za nsl. pri, a ne vselej na pr. prēklētū za priklētū.

O. Enako pomeni prirokū cognomen, vituperatio; priročinū reus, priročitū fortasse vituperandus, bes priroka qui vituperari non potest.

S. Tudi pridēvūkū, agnomen, prēzime (cf. prēzū super, praeter), iz preimenovati nsl. prejmek, navadniše primek, priimek; prēkorū, prozvište cognomen, prozvanije nomen, denominatio.

Priveška.

O. Privezū m., priveza f., kar privazū m. vinculum; priveška alligatura, -privežūka; prēveslo fasciculus, prevāza corrigio.